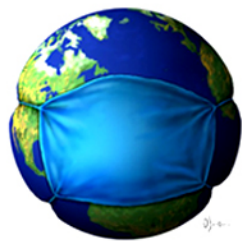

El virus del protagonisme

David Bueno i Torrens
Professor i investigador de
genètica de la UB i
divulgador de la ciència.

Aquests darrers mesos la grip A ha estat un tema important de debat social. S'ha parlat molt del seu origen i de les vacunes que s'han desenvolupat, amb opinions sovint contradictòries. D'una banda, moltes declaracions de responsables polítics i sanitaris semblaven dissenyades perquè penséssim que, sense la seva tasca, les conseqüències podien ser devastadores, sense tenir en compte que qualsevol persona sana té un sistema immunitari adaptat a lluitar contra aquests virus –una observació que no pretén restar importància a la seva feina.

D'altra banda, determinades persones amb gran capacitat mediàtica han defensat "teories de la conspiració", com per exemple que les companyies farmacèutiques, els governs i els científics han amagat una aparent manca d'efectivitat de la vacuna i la seva potencial perillositat. Ja he parlat d'aquestes qüestions a l'AVUI, (*El virus de la por* –12/09/2009– i *Vacuna de la desconfiança* –8/12/2009–; podeu baixar-los de www.ub.edu/geneticaclases/davidbueno). Tanmateix, tot això em permet constatar l'existència d'un curiós paral·lelisme biològic entre el funcionament dels virus i l'instint que ens porta a cercar protagonisme personal.

Els virus són uns paràsits cel·lulars estructuralment molt senzills, tant que per reproduir-se han d'entrar forçosament dins una cèl·lula. Llavors prenen el control de la seva maquinària biològica i l'obliguen a treballar per a ells, dominant-la en benefici propi però causant-li el menor dany possible, perquè l'explotació duri més. I això no és conceptualment massa diferent al que pretén l'instint de protagonisme personal que manifestem les persones, i que no es restringeixen a aquest tema.

Les persones som una espècie social, i com a tal tenim una sèrie d'instints biològics que ens permetem treure el màxim profit de la convivència amb els nostres congèneres, tant a nivell col·lectiu com individual. Els instints provenen d'automatismes neurals que la selecció natural ha afaïonat al nostre cervell. Un dels principals instruments humans de relació social és el llenguatge. En aquest sentit, s'han trobat clares relacions estructurals i funcionals entre els centres cerebrals que controlen el llenguatge i els que regulen les habilitats socials. Això ha permès teoritzar que, a nivell evolutiu, el llenguatge es va desenvolupar com una eina social que facilita la supervivència de tot el grup, atès que harmonitza la convivència al mateix temps que potencia la supervivència pròpia de cada individu, a través de la manipulació verbal de la col·lectivitat en benefici propi. En aquest sentit, sens dubte el protagonisme personal contribueix a assegurar la manipulació social, atès que dota les opinions pròpies d'una aureola de certesa que indueix a pensar que no necessiten ser contrastades.

Així, és possible que les persones cerquem protagonisme de forma instintiva, com un vehicle que ens ajuda a controlar l'entorn social tant en benefici de la col·lectivitat –com hauria de ser l'objectiu dels responsables polítics i sanitaris i també dels seus crítics en el cas concret de la grip A–, com també en benefici propi –beneficis socials, laborals, econòmics, etc.–, dos aspectes que malauradament no són necessàriament coincidents. Aquest darrer aspecte és el que, salvant les distàncies, pot ser equiparat al control que exerceixen els virus sobre les cèl·lules que infecten. Tanmateix, i deixant de banda la responsabilitat que hem d'assumir les persones, ¿no és això el que fa la vida des dels seus orígens, controlar l'entorn per treure'n el màxim profit possible, en benefici de la seva pervivència?